

Τμήμα Μουσικής Ἐπιστήμης καὶ Τέχνης Πανεπιστημίου Μακεδονίας
Τμήμα Μουσικῶν Σπουδῶν ΑΠΘ - Τμήμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας ΑΠΘ
Ἱερά Μεγίστη Μονὴ Βατοπαιδίου

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΨΑΛΤΙΚΟ
Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ μέσα ἀπὸ τὴν Νέα Μέθοδο Γραφῆς (1814-2014)
Καθιέρωση – Προβληματισμοί – Προοπτικὲς

ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ
Βελλίδειο Συνεδριακὸ Κέντρο - Αἴθουσα Τελετῶν Παλαιᾶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς
Θεσσαλονίκη, 30 Ὀκτωβρίου ἕως 1 Νοεμβρίου 2014

Κωνσταντῖνος Χαρίλ. Καραγκούνης

Ἐπίκουρος Καθηγητὴς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
Διευθυντὴς τοῦ Τομέα Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου.
E-mail: kxkaragounis@gmail.com

«...ὠμολόγουν ψάλλοντες...».

**Ἡ ἀπὸ τῆς Νέας Μεθόδου καὶ ἐντεῦθεν Ψαλτικὴ Τέχνη
συνοδοδιοποροῦσα στὴν ἐσχατολογικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας**

Περίληψη

Ἡ μουσικὴ εἰσήχθη ἐνωρίτατα στὴν λατρεία τῆς χριστιανικῆς κοινότητας καὶ ἔκτοτε, ἐπὶ αἰῶνες, ἀποτελεῖ δομικὸ συστατικὸ αὐτῆς. Ἡ Ψαλμωδία, μὲ τὴν ἀνάδειξή της σὲ ὑψηλὴ Τέχνη, ὀδηγήθηκε σὲ μέγιστη καλλιτεχνικὴ ἀκμὴ, ἐμπλουτίστηκε μὲ σωφὸ σύστημα μουσικῆς σημειογραφίας, προσέλαβε ἀκόμη καὶ ἐπιστημονικὲς διαστάσεις, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔπαψε νὰ ἀποτελεῖ ὀρθόδοξη λειτουργικὴ τέχνη, μὲ σαφῆ χειραγωγικὸ ρόλο κατὰ τὴν διάρκειά της λατρείας. Ἔτσι, ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη ἀκολουθεῖ τὴν Ἐκκλησία στὴν πορεία της πρὸς τὰ «ἐσχατα», μὲ στόχο νὰ ἀνακαινισθεῖ, τελικῶς, καὶ νὰ «μετουσιωθεῖ» σὲ «ἄρρητο» δοξολογικὸ μέλος τῆς θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας στὴ Βασιλεία τοῦ Ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Ποιά εἶναι, ὅμως, ἡ θέση τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης ἀπὸ τὴν καθιέρωση τῆς Νέας Μεθόδου ἀναλυτικῆς σημειογραφίας (ἀρχὲς 19^{ου} αἰ.) καὶ ἐντεῦθεν στὴν παράλληλή της πορεία μὲ τὴν Ἐκκλησία; Ἄν ἡ νεώτερη καὶ σύγχρονη Ψαλτικὴ καὶ οἱ φορεῖς της ἐξεταστοῦν ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιολογίας, ἀνθρωπολογίας καὶ ἐσχατολογίας, θὰ εὐρεθοῦν νὰ ἐκπληρώνουν τὸν ἐσχατολογικὸ καὶ σωτηριολογικὸ σκοπὸ τους; Ψαλμωδία καὶ Ἐκκλησία συνοδοδιοποροῦν ἢ μόνον κάπου διασταυρῶνονται; Ἡ σύγχρονη Ψαλτικὴ Τέχνη εἶναι σήμερα σὲ ἀνάλογη θέση, ὥστε νὰ κληθεῖ νὰ στεφανώσῃ τὸ «τέλος» (δηλαδή, τὰ προσωπικὰ ἢ κοινοτικά «ἐσχατα») ὡς «μαρτύριον» καὶ «ὁμολογία» πίστεως;

Κωνσταντῖνος Χαριλ. Καραγκούνης

«...ὠμολόγουν ψάλλοντες...».

Ἡ ἀπὸ τῆς Νέας Μεθόδου καὶ ἐντεῦθεν Ψαλτικὴ Τέχνη
συνοδοιοποροῦσα στὴν ἑσχατολογικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας

Τῷ δόγματι, τῷ τυραννικῷ,
οἱ ὅσιοι τρεῖς παῖδες μὴ πεισθέντες,
ἐν τῇ καμίνῳ βληθέντες,
Θεὸν ὠμολόγουν ψάλλοντες·
Εὐλογεῖτε τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

(Κανὼν Μ. Τρίτης, εἰρμὸς Η' ὠδῆς, ἦχος β'.)

Παναγιώτατε Μητροπολίτα τῆς θεοσώστου Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης κ. Ἄνθιμε,
πανοσιολογιώτατοι, αἰδεσιμολογιώτατοι καὶ ἱερολογιώτατοι πατέρες μου,
ἀξιότιμοι κ.κ. ἐκπρόσωποι πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν,
ἐλλογιμώτατοι καὶ μουσικολογιώτατοι κ.κ. συνάδελφοι,
ἀρχοντες ὀφφικιάλιοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
ἀξιότιμοι κ.κ. Πρόεδρε καὶ Μέλη τοῦ Δ.Σ. τοῦ Σωματείου Ἱεροψαλτῶν Θεσσαλονίκης,
μουσικώτατοι συνάδελφοι ἱεροψάλτες,
λοιποὶ ἀγαπητοὶ ὅλοι,

εὐχαριστῶ θερμότατα γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ τιμὴ, ποὺ περιποιεῖτε στὸ πρόσωπό μου, νὰ με
καλέσετε στὸ σπουδαιότατο αὐτὸ συνέδριο, εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἀβρότατη φιλοξενία καί, προκατα-
βολικῶς, σᾶς εὐχαριστῶ ὅλους γιὰ τὴν ὑπομονή σας νὰ με ἀκούσετε νὰ ἐξωτερικεύω ὅποιες σκέ-
ψεις καὶ προβληματισμοὺς ἔβαλε ὁ Κύριος στὸν λογισμό μου ἐπὶ τοῦ θέματος.

Ἡ Ἐκκλησία σὲ ἑσχατολογικὴ πορεία. Εἶναι γνωστὲς οἱ θεολογικὲς διατυπώσεις περὶ τῆς
ἑσχατολογικῆς πορείας τῆς Ἐκκλησίας· μιᾶς πορείας ἢ ὁποῖα ξεκίνησε μετὰ τὴν ἐπὶ γῆς ἰδρυσιμὴ τῆς
Ἐκκλησίας ἢ ὀρθότερα μετὰ τὴν πρόσληψιν τῆς γῆς ἀπὸ τὴν πρὸ τῶν αἰῶνων ἰδρυθεῖσα Ἐκκλησία.
Καθὼς, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία ὀδεύει πρὸς τὰ Ἐσχατα, ἔχει τὴν θαυμαστὴ δυνατὴτητα νὰ προγεύεται
καὶ νὰ βιώνει τὰ Ἐσχατα στὸ παρόν. Αὐτὸ πραγματώνεται ἀδιαλείπτως, μέσω τῆς ἀδιαλείπτου
τελέσεως τῆς Θείας Λειτουργίας ἀνὰ τὴν οἰκουμένην, δηλαδὴ, μέσω τῆς ἀδιαλείπτου μετοχῆς
τῆς ἀνθρωπότητος στὴν Κοινωνία μετὰ τὸν Πανάγιον Τριαδικὸ Θεὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία Του, θριαμ-
βεύουσα καὶ στρατευομένη, διὰ τῆς μετοχῆς στὴν Θεία Εὐχαριστία.

Σε αυτήν την βίωση τῶν Ἐσχάτων κατὰ τὸ παρὸν μετέχουν ὄχι μόνο τὰ ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, οἱ πιστοί, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄψυχο, ὕλικό ἢ ἰδεατό, στοιχεῖο ἀπὸ ὅσα ὁ ἄνθρωπος ἐδημιούργησε κατὰ τὴν παραγωγή πολιτισμοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως τὰ «ἀφώρισε» καὶ τὰ καθηγίασε, προκειμένου νὰ τὰ χρησιμοποιοῦσι ὡς λατρευτικὰ καὶ λειτουργικὰ μέσα. Αὐτὰ προσφέρονται, ἔκτοτε, ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ὡς πνευματικὴ θυσία στὸν Κύριο, ὡς ἐλάχιστο «ἀντίδωρον» στὸν δωροπάροχο καὶ δωρεοδότη Χριστό, ἀναγνωρίζοντας ὅτι προσφέρει τὰ τοῦ Κυρίου ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου.

Ἡ κοινὴ αὐτὴ πορεία ἀνθρώπου καὶ στοιχείων ἀκολουθεῖ τὴν ἐσχατολογικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ποὺ ἓνας ἐποχούμενος ταξιδιώτης συνοδικοπορεῖ μὲ τὸ ὄχημα ποὺ τὸν μεταφέρει. Ὁ ἐπιβαίνων ἐπὶ πλοίου, ἐπὶ παραδείγματι, μπορεῖ νὰ κινεῖται ἐλεύθερα ἐντὸς τοῦ πλοίου, μάλιστα, πολλάκις, μὲ πορεία ἀντίθετο ἀπὸ τὴν ρότα τοῦ πλοίου, πάνω-κάτω ἢ ἐμπρός-πίσω, ἀλλὰ, ταυτοχρόνως, δὲν παύει νὰ ἀκολουθεῖ τὴν κατεύθυνση καὶ τὸν προορισμὸ τοῦ πλοίου. Ὅση δὲ ἐλευθερία καὶ ἂν ἀπολαμβάνει κινούμενος ἐντὸς τοῦ ὀχήματος, γνωρίζει ὅτι τὰ ὄριά του δὲν εἶναι ἀπεριόριστα, ἂν ἐπιθυμῇ νὰ φθάσει σῶος στὸν προορισμὸ του, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν προορισμὸ τοῦ φέροντος καὶ σώζοντος αὐτὸν ὀχήματος. Ἐνα ἐκ τῶν πολλῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος ἔλαβε ὡς δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί, ἐφόσον ἐργαστεῖ ἐπ' αὐτοῦ, τὸ ἀντιπροσφέρει στὸν Κύριο εἶναι ἡ μουσικὴ, ἡ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας Ψαλμωδία.

«...ὠμολόγουν ψάλλοντες...». Εἶναι ἀρχαιοτάτη συνήθεια τῆς Ἐκκλησίας νὰ εὐλογεῖ, νὰ δοξάζει, νὰ τιμᾷ, νὰ εὐχαριστεῖ, νὰ δέεται καὶ νὰ ἱκετεύει τὸν Πανάγιο Τριαδικὸ Θεὸ μέσω τῆς Ψαλμωδίας. Εἶναι, ὅμως, ἐξίσου ἀρχαιοτάτη ἡ συνήθεια τοῦ Πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ὁμολογεῖ τὴν πίστη του διὰ τῆς ἐλλόγου Ψαλμωδίας. Σὲ καιροὺς εἰρηνικοῦς, ἡ ὁμολογία αὐτὴ εἶναι λατρευτικὴ. Ἀλλὰ στοὺς καιροὺς κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία θριαμβεύει, δηλαδή, στοὺς διωγμούς, ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως εἶναι μαρτυρικὴ, χωρὶς, ὅμως, καὶ τότε νὰ ἀπουσιάζει ἡ Ψαλμωδία ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν ὁμολογούντων. Μάλιστα, τότε ἀκριβῶς εἶναι ποὺ ἡ Ψαλμωδία γίνεται μέσον καὶ ὄπλον ὁμολογίας.

Ἦδη, στὰ πρῶτα βιβλία ποὺ ἱστοροῦν τὴν ἐσχατολογικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας, στὰ Εὐαγγέλια, ὁ Χριστὸς «ὁμολογεῖ ψάλλον». Παραδίδει τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὁμολογῶντας Ἐαυτὸν Υἱὸν καὶ Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισφραγίζει τὴν ὁμολογία μὲ Ψαλμωδία. «Ἔμνησαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν»¹, ὅπου, μετὰ τὴν Ψαλμωδία, ἡ κατάθεση τῆς ὁμολογίας ἐπιφέρει τὸ μαρτύριο.

Στὴς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τὸ βιβλίον ποὺ παραλαμβάνει ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια τὴν σκυτάλη τῆς καταγραφῆς τῆς ἱστορίας -ἄρα τῆς ἐσχατολογικῆς πορείας- τῆς Ἐκκλησίας, μία ἀκόμη ὁμολογία πίστεως συνοδεύεται ἀπὸ Ψαλμωδία. Εἶναι οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Σίλας, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι «ὠμολόγουν ψάλλοντες»: «Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνου τὸν Θεόν.» Ἄν ἐρωτήσῃ κανεὶς, ποῦ εὐρίσκεται ἐδῶ ἡ ὁμολογία, θὰ λάβῃ τὴν ἀπάντηση: Ἀμέσως παρακάτω στὸ «ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμοι»². Μπορεῖ κανεὶς νὰ πιστέψῃ, ὅτι ἡ

1 Ματθαῖος, κς', 30.

2 Πράξεις, ις', 25.

Ψαλμωδία στην φυλακή εκ μέρους τῶν δύο ἑνθερμων Ἀποστόλων τοῦ κηρύγματος, ἦταν μόνον πράξη προσευχῆς καὶ δὲν ἀπέβλεπε ἐνσυνειδήτως καὶ στην «κατήχηση» (ἡ λέξη καὶ μετὰ τὴν μουσική της ἔννοια) τῶν λοιπῶν δεσμίων καὶ ὄλων τῶν συμπαρόντων καὶ συνακροωμένων - ἴσως τῶν μελλοντικῶν δημίων τους; Μήπως, ὁ δεσμοφύλαξ, ὁ ὁποῖος «ἠγαλλιάσατο πανοικί πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ», δὲν ἐπίστευσε μόνον ἐξαιτίας τοῦ θαύματος τοῦ σεισμοῦ καὶ τῆς πτώσεως τῶν δεσμίων τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα, ἀλλὰ καὶ λόγω τοῦ ὅτι εἶχε προλειανθεῖ ἡ ψυχὴ του διὰ τῆς Ψαλμωδίας τῶν δεσμωτῶν Ἀποστόλων;

Τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων διακόπτεται ἀπότομα. Δὲν πρόλαβε ὁ ἱερός συγγραφεὺς νὰ τὸ ὀλοκληρώσει; Πιθανῶς. Ὅμως, ἔρχονται οἱ Βίοι τῶν Ἁγίων, μαρτυρολόγια, γεροντικά, ἀσκητικὲς καὶ ἠσυχαστικὲς συλλογές, ἀνθολογίαι θαυμάτων τῶν Ἁγίων, μετὰ μία λέξη τὰ ὀρθόδοξα Συναξάρια, νὰ συνεχίσουν πρὸς τὰ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ νὰ καταγράψουν τὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, ὁδεύουσα πρὸς τὰ Ἐσχατα καὶ βιώνουσα τὰ Ἐσχατα στὸ παρόν. Ἄρα, τὰ Συναξάρια, ὅπως καὶ οἱ Πράξεις, εἶναι προβολεῖς τοῦ ὀρθοδόξου βιώματος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐσχατολογικὴ πορεία. Ὅπως τονίζει ὁ ἐκδότης τοῦ Μεγάλου Συναξαριστοῦ, Ἐπίσκοπος Οἰνόης Ματθαῖος Λαγγῆς, στὸν ἐπίλογο τῆς ἐκδόσεως, τὰ Συναξάρια εἶναι «ὁ βίος τοῦ Χριστοῦ ἐπαναλαμβανόμενος διὰ τῶν Ἁγίων»³. Παραφράζει, ἔτσι τὸν μεγάλο Σέρβο φιλόσοφο Ἀρχιμανδρίτη π. Ἰουστίνου Πόποβιτς, ὁ ὁποῖος σημειώνει γιὰ τὰ Συναξάρια: «Οἱ Βίοι τῶν Ἁγίων δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ζωὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἡ ἐπαναλαμβανομένη εἰς κάθε Ἅγιον, ὀλίγον ἢ πολὺ, κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον. Ἡ ἀκριβέστερον, εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ παρατεινομένη διὰ τῶν Ἁγίων...»⁴

Τὰ κείμενα τῶν Βίων τῶν Ἁγίων, ἀποτελοῦν, λοιπόν, τὴν ζωσα καὶ διαρκῶς ἀνανεούμενη συνέχεια τῶν Εὐαγγελίων καὶ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων. Βέβαια, τὰ Συναξάρια εἶναι ἀνεξάντλητα. Ἄν ἀναλογιστεῖ κανεὶς, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκεται σὲ πορεία καὶ ὄχι σὲ στασιμότητα, ὅτι ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁδεύει τὴν ὁδὸ τῆς τελειώσεως διὰ τῶν νεοφανῶν - ἀνὰ τὸν κόσμον - Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι ἐβίωσαν ἐδῶ ὁσιακῶς, καὶ ἂν ἀκόμη συνειδητοποιήσει κανεὶς, ὅτι, σὲ πολλές περιοχὲς ὁ Χριστιανισμὸς πορεύεται «ἐν διωγμῶ», ὁδεύοντας τὴν ὁδὸ τῆς τελειώσεως διὰ τῶν νεοφανῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, τότε μπορεῖ νὰ κατανοήσει, γιὰ τὰ Συναξάρια εἶναι στὴν πραγματικότητα ἀνεξάντλητα, ἐφόσον εἶναι καὶ διαρκῶς παραγόμενα.⁵

Ἀπὸ τὰ Συναξάρια, λοιπόν, ὡς ἀμεσες πηγὲς ὀρθόδοξης ἀνθρωπολογίας, ἐκκλησιολογίας καὶ ἐσχατολογίας καὶ ὡς ἔμμεσες πηγὲς τῆς ἐπιστήμης τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας θὰ μεταφερθοῦν ἐδῶ δύο - τρεῖς μαρτυρίες ὁμολογίας πίστεως τῶν μαρτύρων μέσω τῆς Ψαλμωδίας:

3 Λαγγῆς Ματθαῖος, Ἐπίσκοπος Οἰνόης, *Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τόμος ΙΔ', Ἀθήναι: 1981, σελ. 377 - 379, στὴν υποσημείωση 1.

4 Ἀρχιμανδρίτου Ἰουστίνου Πόποβιτς, *Σὺν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις*, ἀναδημοσιευμένο στὸ ἔργο, *Μέγας Συναξαριστὴς*, τόμος ΙΔ', ὁ.π., σελ. 458.

5 Κωνσταντίνου Χαριλ. Καραγκούνη, *Τὰ Ὀρθόδοξα Συναξάρια ὡς ἀμεσες καὶ ἔμμεσες πηγὲς τῆς αὐτοδύναμης ἐπιστήμης «Μουσικολογία τῆς Ψαλτικῆς Τέρνης» καὶ τῶν εἰδικῶν ἐπιστημονικῶν κλάδων της*, εἰσήγηση ἀνέκδοτη στὸ 5th International Musicological Conference "Musical Romania and the neighbouring cultures: traditions, influences, identities". Regional Association for the Balkan Countries of the International Musicological Society (IMS), Iasi, Romania, July 4-7, 2013.

Στὸ Συναξάριον τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου ἐν Πέργῃ τῆς Παμφυλίας (Ἀπριλίου ΙΘ') διαβάζου-
 μέ⁶: «...Εἰς αὐτὴν λοιπὸν (ἐνν. τὴν κάμνον) ριφθέντες οἱ μακάριοι Σωκράτης καὶ Διονύσιος εὗρον
 τὸν Θεόδωρον ὡς ἐν δρόσῳ εὐρισκόμενον καὶ ὑμνοῦντα τὸν Θεόν... Ὁ δὲ Ἅγιος εἶπε πρὸς αὐτούς.
 Λέγετε ἐσεῖς Ἀλληλούια, αὐτὸς δὲ ἔλεγεν Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος ὁ Υἱός, Ἅγιον τὸ Πνεῦμα. Δόξα ἐν
 ὑψίστοις Θεῷ. Σὲ ὑμνοῦμεν Κύριε, Σὲ εὐλογοῦμεν, Σοὶ πρέπει, Κύριε, αἴνεσις εἰς τοὺς αἰῶνας.
 Ἐλθέ, Κύριε, καὶ νῦν καὶ σῶσον ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς ἐκ τῆς φλογὸς ταύτης, καθὼς ἔσωσας καὶ
 τοὺς Τρεῖς Ἁγίους Σου Παῖδας... ταῦτα τοῦ μακαρίου Θεοδώρου προσευχομένου συνέψαλλον
 μετ' αὐτοῦ καὶ οἱ γενναῖοι στρατιῶται Σωκράτης καὶ Διονύσιος λέγοντες συχνάκις τὸ Ἀλλη-
 λούια...» Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος, λοιπὸν, «καὶ οἱ γενναῖοι στρατιῶται Σωκράτης καὶ Διονύσιος» ὡς οἱ
 παλαιοὶ ἐν Βαβυλῶνι Τρεῖς Παῖδες, μέσα στὸ μαρτύριό τους «ὠμολόγουν ψάλλοντες». Ἡ δὲ
 ὁμολογία τους, πλεόν, εἶναι Τριαδολογική: «Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος ὁ Υἱός, Ἅγιον τὸ Πνεῦμα. Δόξα
 ἐν ὑψίστοις Θεῷ. Σὲ ὑμνοῦμεν Κύριε, Σὲ εὐλογοῦμεν, Σοὶ πρέπει, Κύριε, αἴνεσις εἰς τοὺς αἰῶ-
 νας.» Εἶναι τόσο βαθύτατα, καὶ μὲ ἐπίγνωση, Τριαδολογική ἢ ὁμολογία τῶν μαρτύρων, ὥστε νὰ
 γνωρίζουν ὅτι ἀπευθύνονται στὸν ἴδιο Τριαδικὸ Θεό, ποὺ ἔσωσε τοὺς Τρεῖς Παῖδες στὴν Βαβυλῶ-
 να: «Ἐλθέ, Κύριε, καὶ νῦν καὶ σῶσον ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς ἐκ τῆς φλογὸς ταύτης, καθὼς ἔσωσας
 καὶ τοὺς Τρεῖς Ἁγίους Σου Παῖδας...»

Ἀργότερα, κατὰ τὴν ζοφώδη βασιλεία Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἀνάλογη μαρτυρική ὁμο-
 λογία δίδει ἡ Ἁγία Μάρτυς καὶ Ὁμολογήτρια Ποπλία (ἢ μνήμη τῆς κατὰ τὴν Θ' Ὀκτωβρίου).
 Ἡ Ποπλία γεννήθηκε καὶ ἔζησε στὴν Ἀντιόχεια, ἐπὶ αὐτοκρατόρων Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι
 καὶ Ἰουλιανοῦ (361 μ.Χ.) καὶ ἀναφέρεται ὅτι παρέλαβε στὸ σπῆτι τῆς εὐσεβεῖς ὀρφανὲς κοπέλες,
 πῆς ὁποῖες φρόνπιζε καὶ δίδασκε. «...Αὕτη ἡ πιμὰ γραῦς, τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ παρόντος,
 ἀπήρξατο ψάλλειν γεγωνότερον σὺν τοῖς Παρθένοις· Τὰ εἶδῶλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον,
 ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων... Ὁμοιοὶ αὐτοῖς γένοιτο οἱ ποιοῦντες αὐτά, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ'
 αὐτοῖς;» Μάλιστα, ὁ Θεοδώρητος Κύρου στὴν «Φίλοθεον Ἱστορίαν» του, προσθέτει στὰ παραπάνω
 τὰ ἐξῆς: «Ὁ Ἰουλιανὸς ταῦτα ἀκούσας καὶ λίαν ἀνιαθεῖς, σιγᾶν αὐταῖς προσέταξε κατὰ τὸν τῆς
 παρόδου καιρὸν (τῆ σπιγμῇ ποὺ περνοῦσε). Ἡ δὲ Ποπλία μικρὰ τῶν ἐκείνου νόμων φροντίσασα,
 πλείονος τὸν χορὸν προθυμίας ἐνέπλησε. Καὶ πάλιν ἐκείνου διόντος, ψάλλειν ἐκέλευσεν Ἀναστήτω
 ὁ Θεός καὶ Διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ...⁸» Τότε ὁ Ἰουλιανὸς διέταξε νὰ τὴν μαστιγώ-
 σουν σκληρὰ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦταν πολὺ ἠλικιωμένη δὲν τὴν ἐφόνευσε. «Ἡ δὲ Ποπλία ὡς ἄκραν
 πιμὴν δεξαμένη τὴν ἀπιμῶν, ἀνελήλυθε μὲν εἰς τὸ δωμάτιον, συνήθως δὲ αὐτὸν ταῖς πνευματικαῖς
 ἔβαλλε μελωδίαις.»⁹ Ἐδῶ, ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως ὑπῆρξε ἐπίμονη καὶ θαρραλέα. Ἡ ἀδύναμος
 «γραῦς» δὲν δίσταζε νὰ βάλλει κατὰ τοῦ αἰμοσταγοῦς αὐτοκράτορος τὰ μελωδικὰ τῆς βέλη,
 μάλιστα δὲ μὲ Ψαλμωδία «ἀπὸ Χοροῦ», ἐφόσον ἢ ἴδια προεξῆρχε λαμπροῦ παρθενικοῦ Χοροῦ.

6 Λαγγῆς Ματθαῖος, Ἐπίσκοπος Οἰνόης, *Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τόμος Δ',
 Ἀθήναι: 1981, σελ. 349.

7 Ψαλμ. ργ' 12, 16.

8 Ψαλμ. ξξ' 1.

9 Βλ. *Μέγας Συναξαριστὴς*, ὁ.π., τόμος Ι', σελ. 240 καὶ στὴν ὑποσημείωση 3.

Αυτό το στοιχείο της έμμελοῦς ὁμολογίας φαίνεται ἀρκετὰ διαδεδομένο στην Ἀντιόχεια τὴν ἐποχὴ γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγος. Προκαλεῖ ἐντύπωση, ὅτι τὴν ἴδια ἀκριβῶς συμπεριφορὰ εἰσέπραξε ὁ Ἰουλιανὸς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ στὴν περίπτωση τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Βαβύλα Ἀντιοχείας (ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν Δ' Σεπτεμβρίου). Ὁ Ἅγιος καὶ ἡ συνοδεία του «...φερόμενοι εἰς τὸν θάνατον ἔχαιρον καὶ ἠγάλλοντο, ὡσάν νὰ μετέβαινον εἰς χαρμόσυνον πανήγυριν, καθ' ὅλον δὲ τὸ μῆκος τῆς διαδρομῆς ἐδοξολόγουν τὸν Θεὸν ψάλλοντες· *Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ καὶ πρότερον ἀπὸ στόματα νηπίων καὶ θηλαζόντων ἀποδεχθεῖς ἕμνον καὶ δοξολογίαν.*» (Ἡ αἰνεσις τοῦ Θεοῦ «ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων» εἶναι ἓνα βαθὺ θεολογικὸ περὶ τὴν Ψαλμωδία Ζήτημα, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναλυθεῖ.) «...Διὰ τοιούτων καὶ ἄλλων ἁσμάτων δοξολογοῦντες οἱ Ἅγιοι χαρμονικῶς ἔφθασαν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης...» Μετὰ τὸ μαρτύριο τῶν Ἁγίων «...ὁ Ἰουλιανὸς... προσέταξε καὶ ἐσήκωσαν ἀπὸ ἐκεῖ οἱ Χριστιανοὶ τὰ ἅγια λείψανα τοῦ θείου Βαβύλα, οἵτινες χορεύοντες καθ' ὁδὸν καὶ τὴν Δαβιτικὴν ἄδοντες μελωδίαν, καθ' ἕκαστον κῶλον ἀπεφθέγγοντο· *Αἰσχυρῆσάντων πάντες οἱ προσκυνοῦντες τοῖς γλυπτοῖς.*»¹⁰

Αἰῶνες ἀργότερα, τὴν ἐποχὴ τῆς τουρκοκρατίας, ὁ Ἅγιος Νεομάρτυς Ἰωάννης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων (ΙΗ' Ἀπριλίου) σπεύδει αὐτοβούλως στὸ μαρτύριο, ψάλλοντας τὸ «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...» «Ἐγὼ εἰς τὸν Θεόν μου χαίρω καὶ εὐφραίνομαι καὶ ὁμοῦ μὲ τοὺς Ἀγγέλους Αὐτοῦ ψάλλω εἰς Αὐτόν», ὁμολόγησε στοὺς δημίους του. «Καὶ ἀμέσως ἤρχισε νὰ ψάλλῃ μὲ μελωδικὴν φωνὴν ἐν μέσῳ Ἀγαρηνῶν λέγων, *Χριστὸς ἀνέστη... Πρῶτον λοιπὸν ἔδειραν τὸν Μάρτυρα ἀνηλεῶς καθ' ὅλον τὸ σῶμα μὲ ξύλα καὶ λίθους, ἐνῶ οὗτος δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ ψάλλῃ μεγαλοφώνως *Χριστὸς ἀνέστη...**»¹¹ Ποιὰ μεγαλύτερη ὁμολογία πίστεως ὑπάρχει ἀπὸ τὸν ἕμνο τοῦ θριάμβου «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...»;

Ἡ ἀπὸ τῆς Νέας Μεθόδου καὶ ἐντεῦθεν Ψαλμική Τέχνη συνοδικοποροῦσα στὴν ἐσχατολογικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ζήτημα, ὅμως, τῆς μετοχῆς τῆς Ψαλμωδίας στὴν ὁμολογιακὴ μαρτυρικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ Ἐσχατα δὲν εἶναι τὸ μόνο θέμα τῆς παρουσίας εἰσηγήσεως. Ὁ τίτλος αὐτῆς ὑπόσχεται ὅτι θὰ ἀναζητηθεῖ ὁ τρόπος πὸς ἡ Ψαλμική Τέχνη ἀπὸ τὴ Νέα Μέθοδο καὶ ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ Νέα Μέθοδος ὡς μουσικοθεωρητικὸ καὶ σημειογραφικὸ σύστημα, κινεῖται μέσα στὴν ἐσχατολογικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας.

Στὴν ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας ἀναφέρθηκε τὸ παράδειγμα τοῦ ἐποχομένου ταξιδιώτου, ὁ ὁποῖος συνοδικοπορεῖ μὲ τὸ ὄχημα πὸς τὸν μεταφέρει. Ὅση ἐλευθερία καὶ ἂν ἀπολαμβάνει ὁ ἐπιβάτης κινούμενος ἐμπρός-πίσω καὶ δεξιά-ἀριστερὰ ἐντὸς τοῦ ὀχήματος, ὀφείλει νὰ γνωρίζει ὅτι ὑφίστανται ὄρια ἀπαραβίαστα προκειμένου νὰ μὴ βρεθεῖ ἐκτὸς τοῦ ὀχήματος, ἀρα καὶ ἐκτὸς προορισμοῦ. Ἡ Νέα Μέθοδος καὶ ἡ νεώτερη ἢ σύγχρονη Ψαλμική Τέχνη, ὅπως διεισπύθησαν τοὺς τελευταίους δύο αἰῶνες ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς Νέας Μεθόδου, συνοδικοποροῦν μὲ τὴν Ἐκκλησία στὴν ἐσχατολογικὴ αὐτῆς πορεία; Πολὺ περισσότερο συμβάλλουν στὴν ὑποστήριξη καὶ τὴν χειραγωγία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ στὴν προσπάθειά του νὰ φέρει τὰ Ἐσχατα στὸ «νῦν», νὰ βιώσει τὸ μέλλον στὸ παρόν;

¹⁰ Ὁ.π., τόμος Θ', σελ. 126-127 καὶ σὲ ὑποσημείωση.

¹¹ Ὁ.π., τόμος Δ', σελ. 335-336.

Μεταφορικῶς· παρέμειναν ἐντὸς τοῦ ὀχήματος ἢ ἐξέπεσαν μὲ ἀτυχεῖς ἢ δυστυχεῖς συνέπειες;

Ἀναμφιβόλως, ἡ ἐπινόηση τῆς Νέας Μεθόδου, ἐὰν ἀντιμετωπισθεῖ ὡς σύστημα, τὸ ὁποῖο ἀπλούστευσε τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ γραφὴ καὶ διευκόλυνε τὴν ἐκμάθηση τοῦ ψαλτικοῦ μέλους, ὅπως δὴ ποτε ἔχει τεράστια ἐκκλησιολογικὴ σημασία, διότι ἡ Ψαλμωδία στὴ Θεία Λατρεία ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα χειραγωγικὰ μέσα στὴν συμπροσευχὴ καὶ στὴν συμμετοχὴ στὴν Θεία Κοινωνία μαζί μὲ ὅλη τὴν λατρεύουσα κοινότητα.

Ὑπὸ τὸ ἴδιο πρῖσμα, τεράστια εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ τῆς Νέας Μεθόδου στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀνθρωπολογία. Ὁ πιστὸς διὰ τῆς εὐκολώτερης μετοχῆς στὴν Ψαλμωδία, μυεῖται ἀσφαλῶς στὴν ὀρθόδοξη θεολογία διὰ τοῦ ὀρθοδόξου λόγου τῶν ὑμνογραφικῶν κειμένων. Διευκολύνεται, ἔτσι, στὴν κατανόηση τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ προτύπου, τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ὁποίου φέρει τὴν Εἰκόνα καὶ τὸν Ὁποῖο καλεῖται νὰ μιμηθεῖ στὴν πορεία του πρὸς τὸ «καθ' ὁμοίωσιν».

Ἄν, ὅμως, ἡ Νέα Μέθοδος, παράλληλα μὲ ὅσα εἰπώθησαν ἀνωτέρω, ἀποτελεῖ τὴν ἀπόληξη μιᾶς μακρᾶς διεργασίας ἀπλούστευσης τῆς βυζαντινῆς σημειογραφίας, προκειμένου, στὸ ἐξῆς, νὰ δίδεται ἡ δυνατότητα στοὺς μουσικοὺς νὰ καταγράφουν προσωπικὰ τους μελοποιήσεις ἐπιπλεασμένες ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ μέλος, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὰ «σύμμικτα» μαθήματα καὶ καταλήγοντας στὴν εἰσαγωγὴ αὐτούσιων κοσμικῶν μουσικῶν γραμμῶν καὶ μακαμίων στὴν ἐκκλησιαστικὴ ὑμνογραφία, τότε τὸ πρᾶγμα ἀλλάζει. Στὴν περίπτωσιν αὐτῇ, τίθενται ἄλλα, ἠθικῆς φύσεως, δεδομένα, ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι τὸ ζήτημα τῶν «προθέσεων» τοῦ ἐνεργοῦντος καὶ τὸ ζήτημα τῆς ὀρθῆς ἢ κακῆς χρήσεως τῶν ἀνα χεῖρας μέσων, πού, ὅπως εἶναι αὐτονόητον, φέρει στὴν ἐπιφάνεια καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀγαθῆς ἢ πονηρᾶς χρήσεως τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ τοῦ προσώπου. Ὁμοίως καὶ σὲ ἕνα ἄλλο ἐπίπεδο. Ἡ μουσικὴ τυπογραφία τῆς Νέας Μεθόδου, σὲ ποιῆς περιπτώσεις εἶχε ἀγνὲς προθέσεις, καὶ μέχρι ποίου βαθμοῦ ἀπετέλεσε μίαν συμφεροντικὴν προσπάθειαν, ἡ ὁποία ἀπέβλεπε στὸ οικονομικὸ κέρδος ἢ καὶ τὴν αὐθαίρετη ἐπιβολὴ συγκεκριμένου νεοφανοῦς ρεπερτορίου εἰς βάρους τοῦ πλουσίου παλαιοῦ ὑλικοῦ; Ἄν, λοιπόν, ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη, ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς Νέας Μεθόδου καὶ ἐντεῦθεν δὲν ἐξυπηρετεῖ τοὺς σωτηριολογικοὺς σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ κατώτερες προσωπικὰς ιδιοτέλειες τῶν μουσικοδιδασκάλων-μελουργῶν, τότε ἡ Ψαλτικὴ ἔχει ἀστοχήσει οἰκτρῶς ὡς λατρευτικὴ τέχνη.

Ἐχει ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον νὰ μεταφέρουμε ἐδῶ πῶς λίαν εὐστοχες παρατηρήσεις τοῦ π. Γεωρ. Μεταλληνοῦ περὶ τῆς ὀρθόδοξης δημιουργίας στὴν Λατρεία καὶ πῶς λατρευτικὲς τέχνες: Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος «ὀρθοδόξως δημιουργεῖ, οὐδέποτε καταλύει», ἀλλὰ “πληροῖ”»¹², συμπληρώνει ὅ,τι ἡ λατρευτικὴ παράδοση ἔχει ἐναποθέσει στὸ Πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας στὸ πέρασμα τῶν

¹² «Εἰς οἰουμένηποτε τομέα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὀρθοδόξως δημιουργεῖ, οὐδέποτε “καταλύει”, ἀλλὰ “πληροῖ”, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου (Ματθ. 5,17). Οὕτω δὲ νοεῖται καὶ πᾶσα “πρόοδος” καὶ “ἐξελίξις” εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς φαίνεται λίαν ἐμφανῶς εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι ἐκάστοτε διατελοῦν ἐν ἀπολύτῃ συμφωνίᾳ καὶ συνεχείᾳ πρὸς τὰς προηγουμένας.» Μεταλληνὸς Γεώρ., Δημ., *Ἀρμόνιον καὶ Ὀρθόδοξος Πνευματικότης (Τὸ πρόβλημα τῆς χρήσεως μουσικῶν ὀργάνων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Λατρείᾳ)*. Ἐκδόσεις «Ὀρθόδοξος Τύπος», Ἀθήναι 1970, σελ. 7 (ἐργασία δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον στὴν Ἐφημερίδα «Ὀρθόδοξος Τύπος», σὲ συνέχειας, στὰ φύλλα 1.11.1969, 20.11.1969, 10.12.1969, 1.1.1970 καὶ 20.1.1970.

αίωνων. Ὁ δημιουργὸς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης δὲν ἐργάζεται γιὰ τὸν ἑαυτό του, δὲν ἐπιδιώκει καὶ δὲν προσδοκᾷ διακρίσεις καὶ τιμές, προσφέρει τὰ δημιουργικὰ μέλη του (χέρια, στόμα, λάρυγγα κ.λπ.) στὴν Ἐκκλησία, τὰ ὁποῖα τότε γίνονται μέλη «τοῦ Πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν Πίστιν του. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀνωνυμία τῶν πλείστων δημιουργημάτων τῆς Ὁρθοδ. Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης.»¹³ Ὁ δημιουργὸς ὀφείλει νὰ κινῆται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. «Οὐδὲν δικαίωμα ἔχει οὗτος νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰς ὀρέξεις του, διότι τότε οὗτος ὑποκαθιστᾷ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία οἶονεὶ παύει νὰ ὑπακούῃ πρὸς σπιγμὴν εἰς τὰ κελεύσματα τῆς Θείας Κεφαλῆς της, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄγεται δὲ ὑπὸ τῶν διαθέσεων τῶν μελῶν της.»¹⁴ Τέλος, ὁ πιστὸς μπορεῖ νὰ μεταχειρισθεῖ κάθε μορφὴ τέχνης, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐποχὴν του «ὑποτασσομένης πάντοτε βεβαίως τῆς τέχνης εἰς τὴν Ἠθικὴν - διότι διὰ τὸν Χριστιανὸν ἡ τέχνη δὲν εἶναι ἀσύδοτος.»¹⁵

Συμπεράσματα. Ὁδεύοντας πρὸς κάποια ἀκροτελεύτια συμπεράσματα:

- Γιὰ νὰ ὑπάρξῃ συμπόρευση καὶ συνοδοιπορία τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης μὲ τὴν Ἐκκλησία στὴν ἐσχατολογικὴ πορεία, πρέπει τόσο ἡ ψαλτικὴ κοινότητα, ὡς ὑποσύνολο, ὡς μέρος τοῦ ὅλου, ὅσο καὶ ἡ λατρευτικὴ κοινότητα ὡς «ὄλον», νὰ ὀδεύουν ἀπὸ κοινοῦ μὲ ἦθος «Χριστότροπον» καὶ «Χριστοειδές». Ὅταν τὸ λατρευτικὸ ἦθος τῆς λατρεύουσας κοινότητος ἀμβλύνεται καὶ «χαλαρώνει», τότε καὶ ἡ ψαλτικὴ παράδοση παραμορφώνεται καὶ ἀποκλίνει τοῦ προορισμοῦ της. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ Ψαλτικὴ ἀποκλίνει ἀπὸ τὸν σκοπὸ της, τότε μπορεῖ νὰ συμπαρασύρῃ τὴν λατρεύουσα κοινότητα σὲ ὀλέθρια ραθυμία καὶ ἔκπτωση ἀπὸ τὸν ζῆλο γιὰ προσευχὴ - συμπροσευχὴ καὶ μετοχὴ - συμμετοχὴ στὴν Θεία Λατρεία. Τότε, ἡ Ψαλτικὴ καὶ ἡ Λατρεία διασταυρώνονται ἐξ ἀνάγκης γιὰ μίαν διεκπεραιωτικὴ τέλεση τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἀκολουθιῶν καὶ ἀμέσως ἡ μία ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀδιαφορῶντας ἢ ἀγνοῶντας ἢ μίαν τὴν ἄλλη, ὅλο περισσότερο, ὅσο ἡ κατάσταση παρατείνεται.

- Ἡ Ἐκκλησία ὀδεύει πρὸς τὰ Ἔσχατα ἀναπόφευκτα. Ἡ πορεία της αὐτὴ περιᾶ ὀπωσδήποτε καὶ ἀπὸ τὴν ἔκπτωση ἢ τὸν ἐκφυλισμὸ, πού ὀφείλονται σαφῶς στὴν ἀσθενούσα καὶ ἐφάμαρτη φύση τοῦ ἀνθρώπου, ὀδηγεῖ ὅμως μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια στὴν ἔλευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Πάλι, ἡ Ἐκκλησία προγεύεται καὶ βιώνει τὰ Ἔσχατα στὸ παρὸν διὰ τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη -εἴτε ἡ παρελθοῦσα, πρὸ τῆς Νέας Μεθόδου· εἴτε ἡ παρούσα, ἀπὸ τὴν Νέα Μέθοδο ἕως σήμερα· εἴτε ἡ μέλλουσα, ὅπως καὶ ἀν αὐτὴ ἐξελιχθεῖ- ἀκολουθεῖ τὴν Ἐκκλησία στὴν πορεία της πρὸς τὰ «Ἔσχατα», μὲ στόχο τελικῶς νὰ ἀνακαινισθεῖ καὶ νὰ «μεταλλαχθεῖ» σὲ ἐκεῖνο τὸ «ἄρρητο» δοξολογικὸ μέλος τῆς θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας, μὲ τὸ ὁποῖο δοξολογεῖται ἀκαταπαύστως ὁ Ἅγιος Τριαδικὸς Θεὸς στὴν Βασιλεία Αὐτοῦ.

13 Μεταλληνός, ὁ.π., σελ. 8 - 9.

14 Ὁ.π., σελ. 9.

15 Βλ. ὁ.π..

Παύοντας ἐδῶ πῆς ἐλάχιστες αὐτὲς σκέψεις ἐπὶ τοῦ τεραστίου θεολογικοῦ θέματος τῆς ὁμολογίας πίστεως διὰ τῆς Ψαλμωδίας, ἀς ἐπιτραποῦν δύο ρητορικές, τρόπον τινά, ἐρωτήσεις:

- Ἡ σύγχρονη Ψαλτικὴ Τέχνη εἶναι σήμερα σὲ ἀνάλογη θέση, ὥστε νὰ κληθεῖ νὰ στεφανώσῃ τὸ «τέλος» (δηλαδή, τὰ προσωπικά ἢ κοινοτικά «Ἔσχατα») ὡς «μαρτύριον» καὶ «ὁμολογία» πίστεως;

- Μποροῦμε δικαιωματικῶς νὰ μετατρέψουμε τὴν ὠραιοτάτη φράση «...ὁμολόγουν ψάλλοντες...» ἀπὸ χρόνο Παρατατικὸ σὲ χρόνον Ἐνεστώτα «...ὁμολογοῦν ψάλλοντες...», ὅπως ἐπραξάν οἱ διδάσκαλοι - ποιητὲς τοῦ συγχρόνου Εἰρμολογίου, τόσον ὁ Πέτρος ὅσον καὶ ὁ Ἰωάννης;

Οἱ δύο ἐκδοχῆς τῆς μελοποιήσεως τοῦ Εἰρμοῦ «Τῶ δόγματι τῶ τυρανικῶ...»

Οἱ Εἰρμοὶ τοῦ Κανόνος ἀργοὶ
ὑπὸ Πέτρον Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου († 1777).
Ὁδὴ Η'. Ἦχος β'. Πα.

Τ ω ω δ ο γ μ α α τ τ ω τ υ ρ α ν ν ι ι κ ω π ο ι ο ο
σ ι ι ι ο ι ο ι τ ρ ε ι ε ι σ π α ι α ι δ ε ε ε σ μ η η η π ε ι σ θ ε
ε ε ν τ ε σ π ε ν τ η κ α μ ι ι ι γ ω β λ η η θ ε ε ν τ ε ε
ε σ θ ε ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ν π ω ω μ ο
ο ο ο λ ο γ ο ν ψ α α α λ λ ο ο ο ν τ ε ε σ ε ε υ λ ο γ ε ι

Ἀπὸ τὸ Εἰρμολόγιον Ἰωάννου Πρωτοψάλτου τῆς Μ.Χ.Ἐ.
σὲ διασκευὴ τῶν ἐκδόσεων «ΖΩΗ».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άλυμζάκης, Άντ., «Η λειτουργική μουσική κατά τὸ Μ. Βασίλειο», στὸν τόμο *Τόμος ἑόρτιος 1600ῆς ἐπιτείου Μ. Βασιλείου*, Θεσσαλονίκη 1981, σ. 255 - 281.

Άλυμζάκης, Άντ., *Θέματα Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς*, ἐκδόσεις Π. Πουρναρᾶς, Θεσσαλονίκη 1978.

Βουρλῆς, Άθ., Θεοδ., *Δογματικοθηκτικαὶ ὀψεις τῆς Ὁρθόδοξου Ψαλμωδίας*, Ἀθήναι 1991.

Βουρλῆς, Άθ., Θεοδ., *Ἐκκλησιαστικὴ Ὁρθόδοξος Ὑμνολογία καὶ Μουσική*, Ἀθήναι 1986.

Βουρλῆς, Άθ., Θεοδ., *Ἡ ἑνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ Λόγου κατὰ τοὺς ὕμνους τῆς πρὸ τῶν Χριστουγέννων Τεσσαρακοστῆς*, Ἀθήναι 1993.

Βουρλῆς, Άθ., Θεοδ., *Ἡ ἱερά Ψαλμωδία ὡς μέσον ἀγωγῆς (Ἠθικομουσικολογικὴ μελέτη)*, Ἀθήναι 1995.

Βουρλῆς, Άθ., Θεοδ., *Ἠθικοδογματικὰ μηνύματα τῆς προκαθαρισμίου περιόδου τοῦ Τριωδίου*, Ἀθήναι 1997.

Βουρλῆς, Άθ., Θεοδ., *Θέματα Ἱεραῶν Ψαλμωδίας*, τόμος Α', ἐκδόσεις Σ. Ἀθανασόπουλος - Σ. Παπαδάμης καὶ ΣΙΑ Ε.Ε., Ἀθήναι 2000.

Δελημπάσης Α., Δ., «Ψάλατε συνετῶς» - *Διατί δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐνόργανος λατρεία*, Ἀθήναι 1982.

Δημητρόπουλος Παν., Χ., «Θέλησις», λῆμμα στὴ *Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλο-παιδεία (Θ.Η.Ε.)*, τόμος 6, στήλες 132 - 134.

Θεοδώρου Εὐάγ., «Ἐλευθερία», λῆμμα στὴ *Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία (Θ.Η.Ε.)*, τόμος 5, στήλες 560 - 563.

Καλεώδης Πατρίκιος, Ἴωσ., Ἀρχιμανδρίτης, *Κάδιξ Εἰδικῶν Θεμάτων Ἐκκλησιαστικῆς Τάξεως καὶ Ἐθιμοτυπίας, κατὰ τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος κυρίως ἰσχύοντα, ἡτοι Εἰδικῶν Τελετουργικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἢ περὶ Ἱεραῶν Αἰσθητικῆς Δοκίμιον*, ἐκδόσεις Ἱεραῶν Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τύποις «Ἀποστολικῆς Διακονίας», Ἀθήναι 2009.

Καραγκούνης Κωνσταντῖνος, Χαριλ., *Τὰ Ὁρθόδοξα Συναξάρια ὡς ἄμεσες καὶ ἔμμεσες πηγές τῆς αὐτοδύναμης ἐπιστήμης «Μουσικολογία τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης» καὶ τῶν εἰδικῶν ἐπιστημονικῶν κλάδων τῆς*, εἰσήγηση ἀνέκδοτη στὸ 5th International Musicological Conference "Musical Romania and the neighbouring cultures: traditions, influences, identities". Regional Association for the Balkan Countries of the International Musicological Society (IMS), Iasi, Romania, July 4-7, 2013.

Λαγγῆς Ματθαῖος, Ἐπίσκοπος Οἰνῆς, *Μέγας Συναξαριστῆς τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας*, τόμοι Α' - ΙΔ', Ἀθήναι: 1981.

Μαντζαρίδης Γεώρ., Ἰ., *Μαθήματα Χριστιανικῆς Ἠθικῆς*, ἐκδόσεις Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 1986.

Μεταλληνὸς Γεώρ., Δημ., *Ἀρμόνιον καὶ Ὁρθόδοξος Πνευματικότης (Τὸ πρόβλημα τῆς χρήσεως μουσικῶν ὀργάνων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Λατρείᾳ)*. Ἐκδόσεις «Ὁρθόδοξος Τύπος», Ἀθήναι 1970, ἐργασία δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον στὴν Ἐφημερίδα «Ὁρθόδοξος Τύπος», στὰ φύλλα 1.11.1969, 20.11.1969, 10.12.1969, 1.1.1970 καὶ 20.1.1970.

Μπερδιάγιεφ Ν., *Περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, μετάφραση Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου*, Ἀθήναι 1950.

Παπαδόπουλος, Γεωρ., Ἰ., *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καὶ οἱ*

ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων ἄχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀκμάσαντες ἐπιφανέστεροι μελωδοί, ὕμνογράφοι, μουσικοὶ καὶ μουσικολόγοι, Ἀθήνα: Κουσουλῖνος - Ἀθανασιάδης 1890.

Πόποβιτς Ἰουστίνος, Ἀρχιμανδρίτης, *Σὺν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις*, ἀναδημοσιευμένο στὸ ἔργο, Λαγγῆς Ματθαῖος, Ἐπίσκοπος Οἰνῆς, *Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τόμος ΙΔ', Ἀθήναι: 1981.

Τριαντάφυλλου Κων., Β., *Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός (1714 - 1779) - Ἡ βακτηρία τῶν σκλάβων. Τὸ καύχημα τῶν Αἰτωλῶν - Βίος, Διδασχές, καὶ ἀσματικὴ Ἀκολουθία*. Ἐκδόσεις Ὁρθοδόξου Φιλανθρωπικοῦ Συλλόγου «ΜΙΚΡΑ ΖΥΜΗ» Θέρμον Αἰτωλίας, Ἡ' ἐκδόσις.

Τσάμης Δημ., Γ., *Ψαλμωδία καὶ καπάνυξη*, Θεσσαλονίκη 1990, ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν τόμο «Παντελεήμονι Β' τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης», σελ. 493 - 520.

Χρύσανθος ἐκ Μαδύτων, Ἀρχιεπίσκοπος Δυρραχίου, *Θεωρητικὸν Μέγα τῆς Μουσικῆς, ἥτοι βιβλίον διδασκτικὸν καὶ πολύτιμον τῆς Μουσικῆς Ἐπιστήμης καὶ σύγγραμμα περὶ τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς*, Τεργέστη: Michele Weis 1832.

Κ.Χ.Καραγκούνης
Βόλος, 31η Ὀκτωβρίου 2014